

3 Původce odpadu a jeho zákonné možnosti v obchodování s odpady

Původce odpadů je ten, komu při jeho činnosti odpad vznikl, případně lze tuto odpovědnost určit smlouvou, ale původce je vždy jedna konkrétní osoba. Zákon č. 541/2020 Sb., o odpadech, dále definuje původce jako právnickou osobu nebo fyzickou osobu oprávněnou k podnikání. Za občana je potom původcem obec. Je to také osoba v systému nakládání s odpady, kterou nazýváme pomyslnou nulou, tedy počátkem v řetězci předávání odpadu mezi jednotlivými subjekty v systému nakládání s odpadem. S původcem odpadů je také spjato vlastnictví k odpadu. V případě vlastnictví se jedná o přímé a výlučné právní panství určité individuálně určené osoby (vlastníka, a v našem případě tudíž původce odpadů) nad konkrétní věcí, tedy v našem případě nad odpadem. Jako původce odpadů může každý realizovat obchod s odpady se získanými znalostmi zcela samostatně a může obchodovat s koncovými zařízeními bez obchodníka nebo zprostředkovatele či jiného prostředníka, a to na základě § 13 odst. 1 písm. e) pododst. 1 zákona č. 541/2020 Sb. Ten doslova říká, že každý je povinen předat odpad se zohledněním vyjmenovaných specifik a v souladu s hierarchií odpadového hospodářství do určeného zařízení, a to buď „**přímo**, nebo *prostřednictvím dopravce odpadu*“.

Možnosti původců se dají rozdělit na dva základní modely. Ten první je snadný, ale zpravidla také drahý. Původce odpadů vyhledá prostředníka, kterým může být buď obchodník, zprostředkovatel, anebo zástupce vyslaný pro zajištění zakázky, tedy zaměstnanec odpadářské firmy vyškolený jako obchodník. Tento systém nutně počítá s marží potřebnou pro zajištění služby prostředníka. Druhý a ekonomicky zajímavější je směr, kdy původce odpadů získá znalosti a rozhodne se obchodovat samostatně. Je zřejmé, že ekonomický výnos je v tomto modelu vylepšen o ušetřenou marži za služby prostředníka.

Původce odpadu obchoduje samostatně

V případě, že existuje na trhu poptávka po daném odpadu, je splněn základní předpoklad úspěšného obchodování. Poptávka vzniká tam, kde se jeden snaží odpadu zbavit a druhý se jej snaží získat, nebo kde pro jednoho je odpad odpadem a pro jiného surovinou. Pokud existuje více poptávajících subjektů, pak vzniká konkurenční prostředí. V konkurenčním prostředí fungují mechanismy trhu a vzniká cena. Cenu odpadu tvoří složená ekonomická hodnota z nákladu za zpracování samotného odpadu, nákladů spojených s operativou, nákladů na dopravu a nakonec jsou připočteny zákonné poplatky. Na tyto

3 věci je potřeba se ptát při sjednávání ceny. Cenu za odpad je možné dostat paušální anebo položkovou.

P Příklad z praxe

Mechanismus výpočtu ceny paušální přepočtené na jednu tunu odpadu je následující: Víme, že náklad na zpracování 1 tuny odpadu je 5000 Kč, koncové zařízení se nachází ve vzdálenosti 200 km od provozovny původce odpadu a doprava stojí 35 Kč za 1 ujetý kilometr, přičemž za tuto cenu pojedou nákladní automobil, který do sebe naloží 10 tun odpadu. Jelikož se jedná o materiál, kdy při nakládce a vykládce vzniká vždy 15minutový pracovní výkon, je připočítán poplatek 200 Kč za 1 kus výkonu. V našem případě vykládka a nakládka, tedy 2 manipulace. Zákonný poplatek se v tomto případě neodvádí.

Víme tedy, že dopravce za cestu tam a zase zpátky ujede 400 km za 14 000 Kč a připočteme manipulaci 400 Kč. Tento náklad vydělíme počtem naložených tun a vyjde nám cena za převoz 1 tuny 1 440 Kč, kterou tu musíme přičíst k výchozímu nákladu za zpracování. Vyjde nám 6 440 Kč. V modelu číslo 1, kdy obchoduje původce odpadu, počítání končí.

V modelu číslo 2, kde obchod zajišťuje prostředník, vzniká navíc částka za marži zprostředkovatele, a to je smluvní cena. Řekněme, že zprostředkovatel si bude účtovat provizi 10 000 Kč za tento obchodní případ, pak každou tunu zdrazí o $(10\ 000/10)$ 1 000 Kč. Paušální cena za 1 tunu takového odpadu se započteným nákladem za dopravu bude ve výsledku stát 7440 Kč. Výpočet vedeme se zápisem:

$$5\ 000 + ((35*400) + (200*2))/10 + (10\ 000/10) = 7\ 440\ \text{Kč.}$$

Je to číslo, které obsahuje vše, ale špatně se kontroluje. Snadno se ale tímto výpočtem srovnávají nabídky více dodavatelů, kdy si původce odpadů může přepočíst veškeré náklady od každého z nabízejících dodavatelů na 1 tunu jeho obchodovaného odpadu. Je zřejmé, že stejná tuna odpadu od různých dodavatelů může stát polovinu, anebo také dvakrát tolik, o čemž rozhoduje výše marže obchodníka.

Jiný pohled poskytuje položkový rozklad ceny, kdy je možné transparentně vidět, kolik co stojí, a dá se poptávat služba s rozpisem na jednotlivé položky. Je možné zajistit si dodavatele s lepší cenou pro zpracování, levnějšího dopravce, vyloučit prostředníka a zajistit si legálně předání odpadu přímo koncovému zařízení. V zápisu v průběžné evidenci pak budeme uvádět A00 a AN3, kde jinou oprávněnou osobou uvedenou v průběžné evidenci bude právě přímo koncové zařízení.

položka v ceně/jednotka	model č. 1		model č. 2	
	Kč	počet	Kč	počet
zpracování (koncovka)/t	5 000	10	5 000	10
doprava/km	35	400	35	400
nakládka, vykládka/ks	200	2	200	2
provize externího obchodníka/10 t	0	0	10 000	1
náklad celkem (10 t)	64 400		74 400	
náklad na tunu odpadu	6 440		7 440	

Zjišťování ceny

Pro zjištění správné ceny je nutné mít přehled. Je nezbytné nejen sledovat trendy na trhu, ale i mít přehled o potenciálních zákaznících či dodavatelích. Původce odpadu obchodujícího s plastovým odpadem bude zajímat zejména cena ropy, jelikož nízká pořizovací cena této „čisté“ suroviny potlačuje poptávku na trhu po získávání surovin z alternativních sekundárních zdrojů. A těmi jsou zejména recyklované suroviny často s příměsí nečistot, které přímo ovlivňují kvalitu výrobku po jejich zpracování. Nejjednodušší způsob, jak získávat přehled o aktuálním vývoji cen, je nechat si zasílat ceníky od více firem a srovnávat si je.

Specializovaní a univerzální obchodníci

Obvykle původce odpadů produkuje skladbu odpadů složenou hned z několika druhů odpadů. Z jedné části v jeho provozovně vznikají druhotné suroviny o různém materiálovém složení s možným ekonomickým výnosem a z části druhé vznikají odpady nákladové, u kterých původce platí za jejich odstranění. Existuje-li skladba druhotných surovin složená z papíru, plastů a kovů, pak původce odpadů udělá nejlépe, když zajistí předání těm, kteří se na jednotlivé materiály specializují. Tedy kovy náleží kovařům, plasty plastařům a papír do papíren. Kovaři a plastaři jsou obchodní firmy specializované na nakládání s kovy a plasty. Hovoříme tak o specializovaných dodavatelích, kteří logicky dávají nejvyšší ceny pro konkrétní materiály.

Jiná situace nastává v případě, kdy má univerzální obchodník za úkol zajistit nakládání s celou skladbou odpadů původce odpadů, a pak se nutně nevyhne ve svém podnikání subdodávkám. V praxi to znamená, že odpad, který přímo ve svém zařízení nezpracovává, přeprodá. Nutno dodat, že s ekonomickým profitem pro sebe. Původce odpadů, který chce zabránit nechtěnému odlivu peněz ze svého rozpočtu, pak musí předávat své odpady